**Summary**

***Olga Shpakovych*, *Sofia Penkovska.* The relationship between the sovereignty of member states and the supernationality of international organizations.**

The article presents the result of theoretical and practical study of the relationship between state sovereignty and supranationality of international organizations. In particular, it is determined that the phenomenon of supranationality of international organizations is derived from state sovereignty and acts as its external law. It has been shown that, in view of this, supranationality is limited because it arises through the exercise of sovereignty by states, and, accordingly, is limited by the amount of state sovereignty exercised by states. The relevant mechanism has also been studied on the example of the functioning of the European Union.

Regarding the theoretical results, the following should be noted. First, it was proved that despite the different approaches of scholars to the understanding of supranationality, definitions of this concept and the separation of its features (properties), in each case, supranationality is a direct realization of state sovereignty. At the same time, the realization of state sovereignty in relation to such properties of international organizations as supranational is primary, and supranationality in this case is derivative. In addition, the phenomenon of supranationality of international organizations due to the fact that it is derived is limited, because supranationality arises through the exercise of sovereignty by states, and, accordingly, is limited by the amount of state sovereignty exercised by states. That is why when analyzing the relationship between the supranationality of international organizations and state sovereignty, one cannot consider the priority of one of the two, because supranationality is in essence a manifestation of state sovereignty.

Regarding the practical results, the author considers it appropriate to emphasize that both the regional international organization – the EU was studied, and, at the same time, it was proved that all theoretical provisions were reflected in practice, in particular, envisaged functions, goals and the tasks of the studied international organizations are limited in scope by the manifestation of sovereignty shown by states, similar to the regulations issued by organizations. Another indication that the state can exercise its sovereignty in any case is that there is an effective and transparent procedure for leaving these organizations.

**Key words:** state sovereignty, manifestation of state sovereignty, supranationality of international organizations, competence, European Union, the supranational nature.

**DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.64**

УДК 349.3

***М.М. ШУМИЛО***

***Михайло Миколайович Шумило,*** *доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник керівника департаменту Верховного Суду – начальник правового управління Касаційного цивільного суду, професор Київського національного торговельно-економічного університету*[*]

**ORCID: 0000-0003-4257-3002**

# СОЦІАЛЬНА ДОКТРИНА КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ЯК ПЕРШООСНОВА ВИНИКНЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЄВРОПІ

**Постановка проблеми.** Наука права соціального захисту значною мірою і досі перебуває у полоні формально-юридичного підходу в дослідженні таких станів людини, як: бідність, старість, немічність, малозабезпеченість, безробіття тощо. Це й зрозуміло, оскільки з моменту виникнення цієї галузі права соціального захисту досліджувались саме нормативно-правові акти без з'ясування передумов їх виникнення. Очевидно, що застосування такого обмеженого наукового інструментарію не дає відповіді на засадничі питання теорії соціального захисту, а саме про принципи та цінності цієї галузі, їх витоки. Саме тому необхідно з'ясувати передумови виникнення соціальних прав, їх розвиток та вплив Апостольської канцелярії (сьогодні – Державного секретаріату Ватикану) на ці процеси.

**Аналіз останніх досліджень и публікацій.** Як наголошувалося вище, для науки права соціального забезпечення це новий та малодосліджений напрям наукового пошуку, проте серед українських вчених, які тією чи тією мірою вивчають норми канонічного права та їх співвідношення із правом публічним (державним), можна виокремити таких, як: Д. Вовок, Г. Єрмакова, Д. Лук'янов, М. Отрош, М. Палій, Ю. Піх, С. Рабінович та ін. Тому можна вважати, що це одне із перших досліджень у сфері соціального захисту.

**Формулювання мети статті.** Історія виникнення та розвитку права соціального захисту є невід'ємною частиною галузі, що дає можливість сформулювати відповідну **мету**, яка полягає у систематизації та комплексному аналізі базових актів (енциклік Папи Римського) Святого Престолу у сфері соціального захисту, а також формулювання дефініції поняття «соціальна доктрина католицької церкви» (далі – С.д.к.ц.).

© М.М. Шумило, 2020

[*] ***Mykhailo Shumylo,*** *Dr. hab. in Law, Senior Researcher, Deputy Head, Department of Analytical and Legal Work of the Supreme Court, Chief of the Department of Legal Work of the Civil Court of Cassation (Ukraine), professor of Kyiv National University of Trade and Economics*

**Виклад основного матеріалу.** Опікуватися нужденними завжди було прерогативою церкви, і тільки наприкінці XIX ст. спостерігаємо набуття державою ознак соціальності, коли сфера опіки над своїми громадянами перестає бути справою Божою чи церковною. Основні принципи права соціального забезпечення нескладно віднайти в християнстві. Очевидно, що навіть перші нормативні акти у цій сфері своїм підґрунтям спирались не тільки на християнські цінності, а й на правові акти католицької церкви – енцикліки (за юридичною силою в ієрархії правових актів посідають друге місце після апостольських конституцій), які видавав Святий Престол. Таким чином виникає об'єктивна необхідність доповнити новочасну теорію права соціального захисту міждисциплінарними студіями з канонічного права.

Швейцарський теолог, автор праць із соціального вчення Римо-католицької церкви професор Патрік де Лоб'є (*Patrick De Laubier*)[1] виділяє три етапи становленню С.д.к.ц.:

1. Пастирський етап приблизно відповідає епосі отців Церкви і перших Вселенських соборів. З IV ст. по VII ст. налічує близько сорока грецьких та латинських отців. Не усі вони зверталися саме до соціальних питань, але всі вони дійшли згоди виходячи з євангельських принципів: одягти голих, нагодувати голодних, працювати і ділитися.

2. Другий етап був науковим, що цілком зберіг при цьому свій пастирський характер. Він пов'язаний з появою схоластики, точніше – схоластик, які мали свої авторів – у XIII ст. це: Альберт Великий, Бонавентура, Дунс Скот і Тома Аквінський; та схоластикою XVI ст., Саламанка, Віторіа і Суарес. Між першою і другою схоластикою слід згадати Антоніна Флорентійського (XV ст.), першого богослова економіки і предтечі сучасної політекономіки. Саме в цей період схоластами сформульовано кілька базових ідей, що пов'язані з персоналізмом: «тільки особистість є важливою сама по собі, всі соціальні інститути їй підкорені», «сім'я, через близькість до особистості, знаходиться в центрі громадянського суспільства, яке повинне їй служити», «для доброчесного, чеснотливого життя необхідний певний мінімум достатку», «матеріальні блага призначені для всіх».

3. Третій етап, синтетичний, почався з появою вчень пап. Воно доповнює пастирське вчення отців і наукові теорії схоластики досягненнями гуманітарних наук, що розвивалися з XVIII ст. Цей етап почався з енцикліки «Rerum novarum». Лев XIII заклав основи християнської соціальної доктрини, що йде від св. Томи. Пій XI, Пій XII, Іоанн XXIII, Павло VI і Іоанн-Павло II внесли істотний вклад у розвиток соціальної доктрини, про що свідчить значна кількість документів. Цей третій шлях між лібералізмом і соціалізмом, а радше духовна орієнтація (*orientation ideale*) (вираз із енцикліки «*Sollicitudo rei socialis*» (1989 р.). С.д.к.ц. не пропонує будь-якої програми дій чи понад те методички, вона налаштовує на конкретний ідеал, який може бути сприйнятий розумом, що підкріплюється Об'явленням Іоанна Богослова. Принципи С.д.к.ц. залишаються незмінними, проте їх застосування може варіюватися.

У контексті права соціального захисту значне місце посідає саме третій етап, оскільки саме тоді у формі правових актів були сформовані базові принципи С.д.к.ц., які пізніше знайшли своє відображення у соціальному законодавстві Європи. Крім цього, звернення до соціальних тем свідчить і про надзвичайну актуальність їх у тогочасному суспільстві та наявність соціальної напруги, яка, зокрема, стала рушійною силою для соціальних реформ у Європі. Йдеться про те, що однією з причин проведення соціальної реформи в Німецькій імперії канцлером Бісмарком, як зазначалось уже автором цієї розвідки, було недопущення соціального невдоволення («соціалістичного руху»). Саме О. Бісмарк увів систему загальнообов'язкового соціального страхування для працівників промисловості, яка охоплювала забезпечення у зв'язку з хворобою. Це – закони про: медичне страхування (1883 р.); страхування від нещасних випадків на виробництві (1884 р.); пенсійне страхування за віком та у зв'язку із втратою працездатності (1889 р.)[2]. Проте перші соціально орієнтовані закони були прийняті тільки на території цієї країни, в інших країнах Європи соціальний захист особи залишався її справою або членів її сім'ї, якщо ж таких не було, тоді допомагати починала церква з її численними притулками та лічницями. Сама атмосфера соціального напруження, посилення тиску на уряди з боку професійних спілок, страйки працівників, запровадження загального виборчого права (обирати та бути обраним), інтенсифікація урбанізації Європи, а також загроза соціального вибуху стали предтечею виникнення соціальних прав. Без сумніву, в таких умовах католицька церква мала відреагувати на усі ці процеси, і вона відреагувала цілим корпусом енциклік, якими сформульовано С.д.к.ц.

***«Rerum Novarum».*** Першою соціально орієнтованою була енцикліка Папи Римського Лева XIII (1810–1903 рр.) «*Rerum Novarum*»[3] від 15 травня 1891 р. Дослівно з латини перекладається як «нові явища або речі». Значний вплив на остаточний текст енцикліки зробили єпископ Майнца Вільгельм Еммануїл фон Кетелер (*Wilhelm Emmanuel von Ketteler*) та кардинал, архієпископ Вестмінстера Генрі Едвард Меннінг (*Henry Edward Manning*). Популярність енцикліки принесла Папі Леву XIII славу «Папи робітників».

У цій енцикліці звертається увага на становище робітників (робітничого класу). Понад те, розглядаються відносини між державною владою, роботодавцями, робітниками і католицькою церквою. Вперше на офіційному рівні Папою Римським сформульовано підтримку робітників у створенні професійних спілок для захисту свої прав, одночасно відкидаються соціалістична ідеологія і примат права на приватну власність.

Згодом деякі положення енцикліки «*Rerum Novarum*» були доповнені енцикліками Пія XI «*Quadragesimo Anno*» (1931 р.), Іоанна XXIII «*Mater et Magistra*» (1961 р.) та Іоанна Павла II «Laborem exercens» (1981 р.) і «*Centesimus Annus*» (1991 р.), про які йтиметься нижче.

Енцикліка «*Rerum Novarum*» складалася з 6 розділів та 44 пунктів. У мотивах енцикліки йшлося про робітниче питання. У п. 1 висловлюється, що «Гаряча спрага за новими речами, яка сколихнула від якогось часу народи, природно повинна була перейти з політичного ладу в подібний йому соціальний лад. І справді,

незвичайні поступи у ремеслі і нових методах індустрії, змінені відносини між власниками і робітниками, зосереджені багатства тільки в деяких руках і широко поширена убогість, сильно оживлене почуття своїх власних сил у робітничій верстві і тісна між ними єдність,– усе те, разом із зіпсутими звичаями, спричинило вибух конфлікту. Це стало настільки загрозливим, що створило напружену ситуацію, боязке очікування і томить воно уми вчених, збори мислителів, народні віча, праці законодавців, ради провідників, що сьогодні немає сильнішого питання, яке б цікавило світ».

*Зміст енцикліки становили*:

Розділ І. Соціалізм – фальшивий засіб, що включав у себе підрозділи: Розв'язка соціалізму – не для робітників; Приватна власність є природною; Приватна власність скріплена людськими і Божими законами; Свобода людини; Родина і Держава; Держава і її втручання в сім'ю; Соціалістична розв'язка є шкідлива для спільноти; Справжній засіб: Об'єднання Спілок. Дія Церкви: 1. Потреба суспільних нерівностей і пильної праці. 2. Конечність згоди. 3. Відношення між суспільними класами (справедливість, любов, справжня користь з багатств, користі убогості, християнське братерство). 4. Позитивні засоби (поширення християнської доктрини, обнова суспільства, доброчинність Церкви).

Розділ ІІ. Роль Держави: 1. Право на втручання Держави (для спільного добра, для добра робітників). 2. Норми і межі втручання. 3. Окремі випадки втручання (оборона приватної власності, охорона праці, проти страйків, умови праці, питання за робітної плати, виховання і ощадності).

Розділ ІІІ. Діяльність Спілок: 1. Конечність співпраці усіх. 2. Право на спілки є природне. 3. Католицькі конгреси. 4. Автономія і дисципліна Товариств. 5. Права і обов'язки членів Товариств. 6. Робітничі питання, вирішені їхніми спілками.

Енцикліка формулює завдання держави у сфері соціального забезпечення, тоді тільки в Німецькій імперії під час врядування канцлера Бісмарка проведено соціальну реформу. Йдеться про те, що в енцикліці наголошується: «уряди держав повинні найперше намагатись діяти в загальний спосіб з усім своїм комплексом законів та політичних інституцій, керуючи і адмініструючи державою так, щоб вийшов з того природно публічний і приватний добробут. То, властиво, є завдання державного керівництва і зобов'язок державних урядів. Добробут же народів походить, зокрема, від добрих моральних звичаїв, від добрих основ родинного життя, пошани релігії і справедливості, від поміркованих податків і рівномірного розподілу публічних тягарів, від розвитку індустрії і торгівлі, розквіту сільського господарства та інших подібних справ, які чим більше розвиваються, тим щасливішими стають народи. Тож тільки такими дорогами може держава у великій мірі пособляти добробутові інших класів, як і пролетаріатові, і то, використовуючи своє повне право без жодних підозр щодо свого неналежного втручання, бо піклування про спільне добро – завдання і компетенція держави. І чим більша буде сума користей з цієї загальної дбайливості, тим меншою буде потреба інших доріг для порятунку робітників».

**«Quadragesimo anno».** Через сорок років після енцикліки «*Rerum Novarum*» 15 травня 1931 р. Папою Римським Пієм XI (1857–1939 рр.) видається енцикліка «Quadragesimo anno»[4], що у перекладі означає *до сорокаріччя*. Традиція видавати нові енцикліки щодо соціальної сфери збережеться і пізніше, тим самим відсилаючи до першоджерела, яке згодом тільки доповнювалося чи дещо коригувалося. В енцикліці дано соціально-економічний аналіз відносин, які сформувалися, як і в «Rerum novarum» наголошувалося на таких базових принципах розвитку суспільства, як приватна власність, а її ліквідація несе шкоду робітникам. Окремо вказувалося, що націоналізація приватної власності можлива, але тільки за умови, коли збереження приватної власності не є небезпечним і може завдати шкоди суспільному добробуту. Вказувалося на роль Католицької церкви у розвитку профспілкового руху, на важливості права на об'єднання. Папа Пій XI закликає до реформи держави, базуючись на принципі субсидіарності, сформульовано заклики до солідарності робітників та роботодавців. У енцикліці засуджується комунізм.

**«Mater et Magistra». У** сімдесяту річницю «Rerum novarum» 15 травня 1961 р. Папа Римський Іоан XXIII оприлюднив енцикліку «Mater et Magistra»[5], що з латини перекладається як мати та наставниця, головною темою чого стала тема християнства і соціального прогресу у післявоєнній Європі. Однією з головних тез енцикліки була характеристика здорового суспільства, яке можна досягнути завдяки об'єктивній справедливості. Особливе місце відведене проблемам у сільському господарстві, пропонується низка рішень: державна підтримка, необхідність податкової реформи, доступ до дешевих кредитів, соціальне забезпечення та регулювання цін. Запропоновано розглядати розвиненість країн (економічно, соціально, політично) не тільки крізь призму багатства держави, а радше крізь призму його розподілу на базі принципу справедливості.

Відреагував понтифік і на збільшення кількості населення планети і закликав багаті нації надавати гуманітарну допомогу бідним, одночасно застерігаючи, щоб така благодійність не переросла у нові форми колоніалізму. Як і в енцикліка «Quadragesimo anno», засуджується тоталітаризм із прозорим натяком на комунізм.

**«Centesimus Annus».** Останньою на сьогодні енциклікою, яку включають до корпусу конпендіуму С.д.к.ц., є видана Папою Римським Іоанном Павлом II (1920–2005 рр.) до сторіччя «Rerum novarum» – «Centesimus Annus»[6] від 1 травня 1991 р., яка проголосила «нову соціальну доктрину».

У енцикліці окрім оцінки політичних змін, що відбулися в Європі (падіння комунізму), розвивається теза, що капіталізм має ґрунтуватися на засадах справедливості, засуджуються суспільство споживання, класова боротьба, гонка озброєнь.

Папа Римський обстоює тезу про фундаментальність права власності, але не його абсолютність. Ринкова економіка з позиції енцикліки має достоїнства (свобода, ініціатива, процвітання), однак є й інший бік, такі

негативні явища, як: несправедливість, обмежений доступ до благ цивілізації, експлуатація, пріоритет речей над людиною і саме тому засади справедливості такі важливі.

Сформульовано позицію та заклик до побудови «держав добробуту», які допомагають уникнути жебрацтва та бідності, натомість різко піддано критиці «держави-опікуни», політика яких призводить до втрати людської енергії і зростання обслуговуючих структур, у яких скоріше домінує бюрократична логіка, ніж турбота про те, щоб слугувати людям[7].

С.д.к.ц. розвиває ідеї, що економіка має моральний вимір. Зв'язок, який існує між етикою й економікою, необхідний та суттєвий: економічна діяльність і моральна поведінка тісно взаємопов'язані. Моральна складова економіки вказує на те, що економічна ефективність і сприяння солідарному розвитку людства – це не дві окремі чи альтернативні мети, а одна неподільна[8].

Наслідком енцикліки стала ініціатива кардиналів Розаріо Хосе Кастиліо Лара (*Rosalio José Castillo Lara*) та Джовані Лайола (*Giovanni Lajolo*) про створення фонду «Centesimus Annus Pro Pontifice»[9] (CAPP), яка була реалізована у 1993 р. Метою фонду разом із католицькими літерами бізнесу, академічних та професійних середовищ є поширення людських, етичних, суспільних, християнських цінностей, що базуються на С.д.к.ц.

**Висновки.** С.д.к.ц. є свідченням активної участі церкви у поширенні ідей соціальної держави і намаганні сформулювати ідеали соціальної держави, здійснюючи зовнішній вплив на ідеологію християнських країн. Крім цього, не можна ігнорувати того факту, що енцикліки прямо або ж опосередковано вплинули на ухвалення перших соціальних законів католицької Європи, де енцикліки не були порожнім звуком. Таким чином Святий Престол солідаризувався із робітничим рухом. Окремо варто наголосити на тому, що враховуючи той факт, що енцикліки Папи Римського поширюються на увесь католицький світ, то їх можна розглядати як приклад м'якого міжнародного права. Саме в енцикліках сформульовані перші соціальні права, принципи та цінності у сфері соціального захисту. Соціальні права відносять до другого покоління прав людини, корпус яких сформувався на рівні міжнародних актів після Другої світової війни (Загальна декларація прав людини (1948 р.), Європейська конвенція про захист прав і основоположних свобод людини (1950 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.), Європейська соціальна хартія (переглянута) (1965–1996 рр.), Європейський кодекс соціального забезпечення (1964 р.), тобто через 50 років після того, як вони були закріплені в папських енцикліках.

Незаперечним фактом, який досі не був артикульований у наукових пошуках у сфері права соціального захисту, що С.д.к.ц. можна розглядати як невід'ємну частину процесу виникнення, становлення та розвитку соціального захисту, як ідеологічний наратив і джерело соціальних прав та принципів соціального захисту.

Викладене вище дає можливість сформулювати дефініцію поняття С.д.к.ц, як: корпус актів Святого Престолу щодо стану та розвитку соціально-трудових прав людини, їх місця в житті людини і держави, основою яких є енцикліки Пап Римських, що адресуються вірянам, єпископам та архієпископам, які сповідують католицизм.

---

[1] Патрик де Лобье. Три града (Социальное учение христианства). Санкт-Петербург: Алтея, 2001. С. 51.

[2] Шумило М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні : монографія. Київ: Ніка-Центр, 2016. С. 128–129.

[3] Encyclius «Rerum Novarum» 15.05.1891. URL: http://sd.net.ua/2010/01/11/rerum_novarum.html

[4] Encyclius «Quadragesimo anno» 15.05.1931. URL: http://www.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19310515_quadragesimo-anno.html

[5] Encyclius «Mater et Magistra» 15.05.1961. URL: http://www.vatican.va/content/john-xxiii/en/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_15051961_mater.html

[6] Encyclius «Centesimus Annus» 1.05.1991. URL: http://www.centesimusannus.org/media/2hnjg1352218016.pdf

[7] Энциклика Папы Иоана Павла II «Centesimus annus» в сотую годовщину энциклики «Rerum novarum» от 1.05.1991 г. / Энциклики Его Святейшиства Папы Римского 1891, 1981, 1991 годов о труде и человеческой жизнедеятельности, нравственности и морали. Киев. Ин-т праксеологии, 1993. С. 263.

[8] Компендіум соціальної доктрини церкви / пер. з італ. О. Живиця. Київ: Кайрос, 2004. С. 208–209.

[9] The Centesimus Annus pro Pontifice Foundation. URL: http://www.centesimusannus.org/

**Резюме**

***Шумило М.М.*** **Соціальна доктрина католицької церкви як першооснова виникнення правового регулювання у сфері соціального захисту в Європі.**

У статті вперше аналізується корпус енциклік Папи Римського у сфері соціального захисту крізь призму їх впливу на ухвалення перших соціально орієнтованих законів в Європі. Обстоюється думка, що саме основні тези енциклік мали значний вплив на формування другого покоління прав людини у сфері соціального захисту і в першу половину XX ст. та були аналогом м'якого міжнародного права у католицькому світі. Сформульовано дефініцію С.д.к.ц., яка і сьогодні є джерелом принципів та цінностей у сфері соціального захисту. Доведено, що С.д.к.ц. є невід'ємною частиною історії виникнення, становлення та розвитку науки права соціального захисту.

**Ключові слова:** соціальні права, соціальний захист, соціальна доктрина католицької церкви, енцикліка Папи Римського.

**Резюме**

***Шумило М.Н.*** **Социальная доктрина католической церкви как первооснова возникновения правового регулирования в сфере социальной защиты в Европе.**

В статье впервые анализируется корпус энциклик Папы Римского в области социальной защиты сквозь призму их влияния на принятие первых социально ориентированных законов в Европе. Обосновывается мысль, что именно основные тезисы энциклик имели значительное влияние на формирование второго поколения прав человека в отрасли социальной защиты и в первую половина XX в. были своего рода аналогом мягкого международного права в католическом мире. Сформулировано дефиницию С.д.к.ц., которая и сегодня является источником принципов и ценностей в сфере социальной защиты. Доведено, что С.д.к.ц. является неотъемлемой частью истории возникновения, становления и развития науки права социальной защиты.

**Ключевые слова:** социальные права, социальная защита, социальная доктрина католической церкви, энциклики Папы Римского.

**Summary**

***Mykhailo Shumylo.*** **The social doctrine of the catholic church as a foundation for the emergence of the legal regulation in the area of social protection in Europe.**

The social doctrine of the Catholic Church is an indication of the active involvement of the Church in disseminating the ideas of the welfare state and it reflects its attempts to establish ideals of the welfare state through an external influence on the ideology of countries that belong to Christendom.

Furthermore, one cannot ignore the fact that encyclicals had a direct or indirect influence on the adoption of the first social protection acts in Catholic Europe where encyclicals played an important role.

As a result, the Holy See aligned itself with the labour movement.

Considering the fact that papal encyclicals covered the entire Catholic World, these documents can be viewed as an example of international soft law.

The first social rights, principles, and values in the area of social protection were enshrined in the encyclicals.

Social rights belong to second-generation human rights the legal basis for which comprises international instruments adopted after the Second World War (the Universal Declaration of Human Rights (1948), the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950), the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966), the European Social Charter (Revised) (1965–1996), the European Code of Social Security (1964), meaning 50 years after these rights were enshrined in papal encyclicals.

There is an indisputable fact that has still not been discussed in scientific research on social protection and according to which the social doctrine of the Catholic Church can be viewed as an inherent part of the process of occurrence, formation, and development of social protection, and it can be regarded as an ideological framework, a source of social rights and principles of social protection.

Considering the above-mentioned findings, the social doctrine of the Catholic Church can be defined as the body of legislation adopted by the Holy See regarding the status and development of social and labour rights, their place in a person's life and in public life. Papal encyclicals form the basis of that legislation and they are addressed to believers, bishops, and archbishops.

**Key words:** social rights, social protection, the social doctrine of the Catholic Church, a papal encyclical.

**DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.65**

УДК 341.922

***Е.М. ГРАМАЦЬКИЙ***

***Ернест Мірчевич Грамацький,*** *кандидат юридичних наук, доцент Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка*[*]

**ORCID: 0000-0003-1260-2888**

# ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

**Постановка проблеми.** Сучасність є істотним викликом для системи права і законодавства. Стрімкий розвиток технологій, виникнення нових об'єктів цивільних прав, якісна зміна правовідносин, розширення взаємодії між суб'єктами права, які мають різну юрисдикційну належність, та багатоманітність її форм – усе це має наслідком докорінні зміни у сфері правового регулювання. На нашу думку, вищезазначене має місце в абсолютній більшості країн світу.

Водночас при характеристиці сучасного стану розвитку правової системи України неможливо не згадати євроінтеграційні процеси, що прямо стосуються оновлення вітчизняного законодавства. Варто зауважити, що вони мають відношення не до окремих галузей права та законодавства: у певних випадках йдеться про структурний перегляд механізму правового регулювання, підвищення значення та застосування принципів права (йдеться насамперед про принцип верховенства права та його складові елементи), зміну вектору «руху» законодавця.

Звичайно, не залишається осторонь і міжнародне приватне право, яке, маючи особливий предмет правового регулювання та властиві лише цій галузі методи, є особливим правовим утворенням в рамках системи права України.

© Е.М. Грамацький, 2020

[*] ***Ernest Gramatskiy,*** *Ph.D. in Law, Associate Professor of the Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv*